

Koprivničke čitaonice i knjižnice – kulturna, obrazovna, informacijska i društvena središta zajednice u 170 godina dugom trajanju

Uz obljetnicu osnivanja prve čitaonice u Koprivnici 1846./47. godine

DIJANA SABOLOVIĆ-KRAJINA

Članak donosi tradiciju i povijesni pregled koprivničke čitaonice i knjižnice, s fokusom na preobrazbe koprivničke knjižnice od 1980-ih godina do danas. Tijekom vremena dogodile su se razne preobrazbe kao rezultat prilagodbi, kako promjenama izazvanima prelaskom iz industrijskog u informacijsko društvo na globalnoj razini, tako i promjenama u hrvatskome društvu koje je osim toga obilježeno tranzicijom i transformacijom iz socijalističkog u neoliberalni kapitalistički društveno-politički sustav. Tome treba dodati i fenomene nove socijalne zbilje koji također obilježavaju turbulentne promjene u društvu i utječu na položaj suvremenih knjižnica uopće. Članak pokazuje kako koprivnička knjižnica uspješno kombinira tradicionalne i nove društvene zadaće i uloge, što rezultira nizom domaćih i međunarodnih nagrada i priznanja. Značaj Knjižnice lokalnoj zajednici predstavljen je polustrukturiranim intervjuom s deset aktera različitih profila koji ukazuje da se u lokalnoj zajednici društveni utjecaj koprivničke knjižnice i uloga relevantnog čimbenika u njenom razvoju prepoznaje, ali nedovoljno. Prepoznat je i problem prostora kao najveća prepreka u daljnjem razvijanju uloge knjižnice kao relevantnog, višefunkcionalnog središta koprivničke lokalne zajednice.

Ključne riječi: knjižnica, Koprivnica, modernizacija, društvene promjene

1. Uvod

Narodne knjižnice javljaju se sredinom 19. stoljeća s industrijalizacijom, jačanjem radničke klase i pokreta za radnička prava, kao i demokratizacijom obrazovanja i javnog života uopće. Isprva se osnivaju u Sjedinjenim Američkim Dr-

žavama i Velikoj Britaniji, gdje se donose prvi zakoni koji omogućuju ubiranje posebnih poreza za funkcioniranje javnih, pučkih knjižnica, a ubrzo nakon njih i u mnogim drugim zemljama svijeta. Osnivači i vlasnici narodnih knjižnica su nositelji javne vlasti (grad, država, pokrajina, regija). Budući da se financiraju iz sredstava priku-

pljenih iz poreza građana, uz javno financiranje, bitne značajke su im još legislativa o njihovom javnom karakteru, namijenjenost općoj populaciji te popularnost zbirki. Služe obrazovanju i kulturnom izgrađivanju naroda, a ne kao dotadašnje knjižnice povlaštenim društvenim slojevima.¹

U Hrvatskoj se narodne knjižnice kao javno financirane ustanove javljaju tek u 20. stoljeću.² Međutim, tradicija im seže od 1830-ih godina kada se u okviru Hrvatskog narodnog preporoda osnivaju ilirske čitaonice. U drugoj polovici 19. stoljeća reforme na području školstva pozitivno su utjecale na povećanje broja pismenih osoba i zanimanje širih društvenih slojeva za čitanje knjiga i novina, pa tako i na osnivanje narodnih čitaonica.³ Uz kulturno prosvjeđivanje, primarna svrha im je bila nacionalno buđenje, po čemu se bitno razlikuju od prvih anglosaksonskih narodnih knjižnica koje se prvenstveno pokreću kako bi kapitalizam u usponu dobio obrazovnu radnu snagu.

2. Tradicija i povijesni pregled organiziranog čitanja u Koprivnici

Današnje djelovanje koprivničke knjižnice ima tradiciju koja seže od 1660. godine, kada je osnovana prva župna knjižnica u Koprivnici.⁴ Malobrojni koprivnički građani bili su u to vrijeme pismeni, a znati čitati bila je privilegija rijetkih. Organizirani oblici širenja čitanja i pismenosti šire se demokratizacijom obrazovanja u cijelome svijetu, pa tako i u Hrvatskoj. Tijekom 1830-ih godina osnovane su prve ilirske čitaonice u Varaždinu, Zagrebu, Karlovcu i drugim mjestima, da bi se u Koprivnici prva čitaonica, tzv. kasino, javila nakon razdoblja Hrvatskog narodnog preporoda. U prosincu 1846. godine grupa uglednih koprivničkih građana pokrenula je njeno osni-

vanje, da bi s radom započela 1847. godine.⁵ Do kraja 19. stoljeća i tijekom 20. stoljeća pa sve do 1941. godine i početka Drugog svjetskog rata, u Koprivnici je unutar raznih društava i slobodnog udruživanja građana djelovao niz čitaonica i knjižnica.⁶ Nakon Drugog svjetskog rata, 1945. godine, u Koprivnici je s radom počela knjižnica Doma kulture koja se smatra temeljem današnje knjižnice.⁷ Ono što je svim tim koprivničkim čitaonicama i knjižnicama kroz povijest zajedničko je da su bile središta kulturnog, obrazovnog i društvenog života svoje zajednice.

Javno financiranje iz poreza građana i profesionalizacija rada, dakle ono što odlikuje narodnu knjižnicu, u Koprivnici je osigurano tek 1953. godine. Koprivnička knjižnica dobiva naziv Gradska knjižnica i čitaonica. Postaje budžetska ustanova sa stalnim prihodima za rad i zaposlenike te umjesto dotadašnjih volontera upošljava knjižničare. Poput drugih knjižnica u Hrvatskoj prati kretanja u nacionalnom knjižničarstvu. U Registar samostalnih knjižnica upisana je 1961. godine. Standardizira svoju djelatnost uvođenjem Univerzalne decimalne klasifikacije i kataloga. Tijekom 1970-ih godina, također u skladu s trendovima u nacionalnom knjižničarstvu, povezuje se s *udruženim radom* (otvara knjižnične stacionare u tvornicama) i širi knjižničnu mrežu na sesoska područja (otvara tzv. knjižnične ogranke).⁸

3. Modernizacija djelovanja koprivničke knjižnice od 1980-ih godina – uključivanje u nacionalne i međunarodne tijekom narodnog knjižničarstva u informacijskom dobu

O tradiciji i povijesti koprivničkih čitaonica,

1 STIPČEVIĆ, Aleksandar: *Povijest knjige*. Zagreb: Nakladni zavod Matice hrvatske, 1985., 489–500.

2 MESIĆ, Đurđa: *Narodne biblioteke u Jugoslaviji između dva rata*. // Informatologia Jugoslavica 22 (gl. ur. Božo Težak), Zagreb: Referalni centar Sveučilišta u Zagrebu, 1–2, 1990., 87–100.

3 STIPČEVIĆ, Aleksandar: *Socijalna povijest knjige u Hrvata*. Knjiga 3.: *Od početka hrvatskoga narodnog preporoda (1835.) do danas*. Zagreb: Školska knjiga, 2008., 244.

4 PETRIĆ, Hrvoje: *Prve knjižnice i čitaonice u Koprivnici (1650. – 1869.)*. // Knjižnice i čitaonice grada Koprivnice 1650. – 2010.: spomenica Knjižnice i čitaonice *Fran Galović* Koprivnica. Koprivnica: Knjižnica i čitaonica *Fran Galović*, 2010., 18.

5 Isto, 22–25.

6 ANIĆ, Božica: *Čitaonice, knjižnice i koprivnička društva u 19. i prvoj polovici 20. stoljeća*. // Knjižnice i čitaonice grada Koprivnice 1650. – 2010.: spomenica Knjižnice i čitaonice *Fran Galović* Koprivnica. Koprivnica: Knjižnica i čitaonica *Fran Galović*, 2010., 47–68.; STRMEČKI, Josipa: *Čitaonice i knjižnice u Koprivnici (1871. – 1945.)*. // Knjižnice i čitaonice grada Koprivnice 1650. – 2010.: spomenica Knjižnice i čitaonice *Fran Galović* Koprivnica. Koprivnica: Knjižnica i čitaonica *Fran Galović*, 2010., 30–42.

7 SABOLOVIĆ-KRAJINA, Dijana: *Gradska knjižnica i čitaonica u Koprivnici 1945. – 1994.* // Knjižnice i čitaonice grada Koprivnice 1650. – 2010.: spomenica Knjižnice i čitaonice *Fran Galović* Koprivnica. Koprivnica: Knjižnica i čitaonica *Fran Galović*, 2010., 70–114.

8 Isto, 75–82.

početcima organiziranog čitanja u Koprivnici i narodnog knjižničarstva već postoje relevantni izvori, pregledi i nalazi.⁹ U ovom članku zanima nas prvenstveno tijek modernizacije koprivničke gradske knjižnice i prilagođavanje društvenim promjenama u tzv. informacijskom dobu u posljednjih nekoliko desetljeća, od 1980-ih godina naovamo.¹⁰

Novi način razvoja koji prožima sve oblike i aspekte razvoja suvremenog društva nakon 1980. godine prvenstveno je vezan uz informacijsko-komunikacijsku tehnologiju, odnosno način stvaranja znanja i obrada informacija. Za razliku od svih prijašnjih društvenih uređenja, informacijsko društvo karakterizira specifičan oblik društvene organizacije u kojemu ... *generiranje informacija, njihova obrada i prenošenje postaju osnovni izvori produktivnosti i moći, zbog novih tehnoloških uvjeta koji se pojavljuju u ovom povijesnom razdoblju.*¹¹ Uz prožimanje svih aspekata društvenog života informacijsko-komunikacijskom tehnologijom, na djelovanje narodnih knjižnica utječu i ostali karakteristični društveni procesi na prijelazu iz industrijskog u novo, informacijsko doba, poput kompleksnih procesa globalizacije te fenomeni nove socijalne zbilje, poput neoliberalnog kapitalizma i konzumerističkog društva, tzv. društva znanja i cjeloživotnog učenja. Na djelovanje knjižnica utječe i pojava novih medija, što dovodi do pro-

mjena u građi i zbirnkama (audio-vizualna građa), novi oblici knjige (elektronička knjiga), novi oblici pismenosti (u prvom redu informacijska pismenost, informatička pismenost, medijska pismenost i multikulturalna pismenost), pitanja o budućnosti knjižnica, s obzirom da pojavom Interneta knjižnice gube primat u dostupnosti informacija te problematiziranje društvene pravde u dostupnosti knjižnicama.

3.1. Knjižnica kao kulturno i informacijsko središte zajednice

Već od kraja 1970-ih, a naročito od početka 1980-ih godina koprivnička se knjižnica uključuje u nacionalne i međunarodne tokove modernizacije djelovanja narodnih knjižnica u društvu.¹² Posuđivanje knjiga za školsku djecu i odrasle do tog je razdoblja bila središnja aktivnost i uloga narodne knjižnice. Međutim, od početka 1980-ih godina dolazi do zaokreta u koncepciji i organizacijskoj strukturi koprivničke knjižnice uslijed promjena u nacionalnom, a posredno i međunarodnom knjižničarstvu, kao i novih potreba korisnika (prije svega, učenika i studenata i potreba njihovog obrazovnog i nastavnog procesa). Ključna promjena je da uz dotadašnje isključivo posudbene usluge, knjižnica pokreće i razvija informacijsko-referalne knjižnične usluge. Profilira se kao kulturno središte grada, ponudom niza kulturnih događanja te razvija suradničke odnose u zajednici s udrugama, školama i srodnim kulturnim ustanovama u području kulturnog stvaranja i poticanja čitanja. Uvode se nove službe i usluge. Prvo se osniva bibliobusna služba (1979. godine). Nakon dotadašnjih čestih mijenjanja lokacija, gradske vlasti konačno rješavaju prostorne pretpostavke za njezin rad – knjižnica dobiva na korištenje povijesnu, reprezentativnu zgradu na glavnom gradskom trgu (1981. godine), koja je adaptirana za knjižnične potrebe.¹³ Osnivaju se novi odjeli: *Dječji odjel* (1981. godine) s programom pričaonice za predškolsku djecu kao novu korisničku skupinu (1983. godine); *Studijski odjel* kao prostor za učenje i istraživački rad

9 LOBOREC, Božena; FELETAR, Dragutin: *Bibliotekarstvo u općini Koprivnica*. // Podravski zbornik 12 (ur. Dragutin Feletar), Koprivnica: Centar za kulturu: Muzej grada Koprivnice, 1986., 87–100.; SABOLOVIĆ-KRAJINA, Dijana: *Uz 150 godina knjižničarstva u Koprivnici (1845. – 1896)*. // Podravski zbornik 22 (ur. Dražen Ernečić), Koprivnica: Muzej grada Koprivnice, 1996., 95–103.; Knjižnice i čitaonice grada Koprivnice 1650. – 2010.: spomenica Knjižnice i čitaonice *Fran Galović* Koprivnica. Koprivnica: Knjižnica i čitaonica *Fran Galović*, 2010.

10 Temu prilagođavanja koprivničke knjižnice promjenama u informacijskom društvu autorica ovog članka zasniva na nalazima i istraživanju koje je opširno elaborirala u svom doktorskom radu, a posebice se ovdje oslanja na poglavlje 8.1.1. *Knjižnica i lokalna zajednica*. SABOLOVIĆ-KRAJINA, Dijana: *Narodna knjižnica kao središte lokalne zajednice u suvremenom društvu*. Doktorski rad. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet, 2016. 120–131. Dostupno na: <http://darhiv.ffzg.unizg.hr/6373/1/doktorski%20rad%20dijana%20sabolovic%20krajina.pdf> (17. 7. 2017.)

11 CASTELLS, Manuel: *Informacijsko doba: ekonomija, društvo i kultura*. Sv. 1: Spon umreženog društva. Zagreb: Golden marketing, 2000., 56.

12 Knjižnice i čitaonice grada Koprivnice 1650. – 2010.: spomenica Knjižnice i čitaonice *Fran Galović* Koprivnica. Koprivnica: Knjižnica i čitaonica *Fran Galović*, 2010., 82–113.

13 VUGRINEC, Ljiljana: *Lokacije i adaptacije Knjižnice i čitaonice Fran Galović Koprivnica*. // Knjižnice i čitaonice grada Koprivnice 1650. – 2010.: spomenica Knjižnice i čitaonice *Fran Galović* Koprivnica. Koprivnica: Knjižnica i čitaonica *Fran Galović*, 2010., 172–189.

te ciljano pružanje stručnih i znanstvenih informacijsko-referalnih usluga sa zbirkom stručnih i znanstvenih publikacija (knjiga i časopisa) i *Zavičajnom zbirkom* (1981. godine). Osnivaju se nove službe: *Služba nabave i Stručne obrade knjižnične građe* (1983. godine); *Općinska razvojna služba* s ciljem razvijanja općinske knjižnične mreže koju sačinjavaju školske, narodne i specijalne knjižnice u okviru koncepcije nacionalnog bibliotečno-informacijskog sustava (BIS-a) (1985. godine) povezivanjem i umrežavanjem svih vrsta knjižnica (školskih, narodnih, specijalnih, sveučilišnih i nacionalnih knjižnica) u jedinstveni sustav. U koprivničku knjižnicu uvode se novi modeli poslovanja, prije svega elementi knjižničkog marketinga s promocijom i popularizacijom knjižničnih zbirki i književnika te poticanja čitanja (susreti s književnicima, predavanja, tribine, izložbe). Uvode se prvi elementi automatizacije knjižničkog poslovanja, kao bitna nova značajka djelovanja knjižnica u informacijskom dobu. Započinje nabavkom prvog računala 1990. godine. Umjesto dotadašnjeg pisačkog stroja za izradu kataložnih kartica i formiranje kataloga, za formiranje baze podataka i lakše pretraživanje fonda počinje se koristiti računalo.

3.2. Prilagođavanje tranzicijsko-transformacijskim promjenama u hrvatskome društvu i humanitarni rad tijekom Domovinskog rata

Osnovne značajke poslovanja knjižnice u ovom razdoblju (1990. – 1995. godine) su prilagodba tranzicijskim i transformacijskim procesima hrvatskoga društva, što se odražava u pravnom i organizacijskom osamostaljivanju knjižnice kao ustanove, promjenama u nabavnoj politici knjižnične građe te u osmišljavanju književno-kulturnih programa do tada uglavnom posvećenih proskribiranim domoljubnim, jezičnim i vjerskim temama. Knjižnica također prilagođava svoje djelovanje u zajednici kriznim, ratnim uvjetima (humanitarni rad) te koristi knjižnične resurse u potpori zajednici (knjiga i čitanje kao terapija).

Naime, od samog kraja 1980-ih i početka 1990-ih godina na djelovanje koprivničke knjižnice utječu procesi tranzicije hrvatskoga društva povezane s raspadom Jugoslavije i slomom komunističkog sustava, kao i uspostavljanjem novog društveno-političkog sustava, političkog višestranačja i osamostaljenjem hrvatske dr-

žave na izborima 1990. godine. Ideološke, političke i svjetonazorske promjene u hrvatskome društvu reflektiraju se i u radu knjižnica. Primjerice, u knjižnične fondove počinje se nabavljati do tada proskribirana literatura s hrvatskim nacionalnim temama i religiozna literatura, a ideološka literatura iz doba socijalizma povlači se iz slobodnog pristupa u depoe.¹⁴ Ključne promjene vezane su i uz pravno i organizacijsko osamostaljivanje knjižnice 1991. godine zbog pozitivnog utjecaja na njezin daljnji razvoj. Naime, od početka 1980-ih godina gradska knjižnica je bila dio do tada prevladavajućeg organizacijskog modela koji je objedinjavao gradske kulturne djelatnosti – knjižnicu, muzej, obrazovanje odraslih i kino. Kao samostalna ustanova knjižnica je i nadalje narodna knjižnica, no 1991. godine mijenja naziv iz Gradske knjižnice i čitaonice u Knjižnicu i čitaonicu *Fran Galović*. U ovom razdoblju na djelovanje koprivničke knjižnice snažno utječu i društvene promjene uzrokovane Domovinskim ratom (1991. – 1995. godine). U knjižnici se organiziraju razni oblici pomoći ranjenicima i djeci u izbjeglištvu, prikupljaju se donacije u knjigama i likovnom materijalu te se uvode programi za djecu prognanike i njihove majke. Stižu i donacije iz inozemstva u magazinima, slikovnicama i knjigama na engleskom jeziku. Kao i u mnogim drugim hrvatskim knjižnicama, i u koprivničkoj knjižnici se povećao broj čitatelja/korisnika knjižnica, pa se govori o biblioterapeutskom učinku čitanja.

3.3. Informacijsko-komunikacijska tehnologija kao pokretač promjena u knjižničnom djelovanju

Osnovna značajka djelovanja koprivničke knjižnice u razdoblju 1996. – 2000. godine je širenje informatizacije, odnosno primjena novih informacijskih tehnologija u obradi informacija. Rezultati su pojednostavljivanje rutinskih knjižničarskih poslova, veća dostupnost novim, elektroničkim izvorima informacija, kao i pojava novog profila korisnika. Za razliku od tradicionalnih korisnika orijentiranih na posudbu knjiga, nova knjižnična publika počinje koristiti knjižnicu

14 Više o fenomenu cenzure u knjižnicama: STIPČEVIĆ, Aleksandar: *O savršenom cenzoru: iliti priručnik protiv štetnih knjiga i njihova autora*. Zagreb: Nakladni zavod Matice hrvatske, 1994.; STIPČEVIĆ, Aleksandar: *Cenzura u knjižnicama*. Zagreb: Filozofski fakultet – Zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske znanosti, 1992.

zbog računala i Interneta, po čemu ne zaostaje za knjižničnim trendovima u Hrvatskoj i svijetu. Druga značajka djelovanja koprivničke knjižnice u ovom razdoblju vezana je uz prostorne pretpostavke. Obnova koprivničke knjižnične zgrade i proširenje prostora dio je tadašnjeg kretanja u hrvatskom knjižničarstvu, kako bi se ostvarili preduvjeti za modernizaciju knjižnica u skladu s kretanjima u međunarodnom knjižničarstvu, ali i potrebama lokalnih zajednica za uključivanjem u procese globalizacije, informatizacije i umreženosti. Pristupa se tzv. drugoj adaptaciji i rekonstrukciji knjižnične zgrade, i to etapno u razdoblju od 1997. do 2003. godine (15 godina nakon tzv. prve adaptacije knjižnične zgrade) zbog potrebe dodatnog prostora za smještaj građe i osiguranja potrebne infrastrukture za informatizaciju knjižnice, kao i zbog uvođenja novih informacijsko-komunikacijskih usluga.

Na poslovanje knjižnice u tom razdoblju posebno utječe promjena statusa uslijed novog upravno-teritorijalnog ustroja u kojemu je grad Koprivnica postao sjedište Koprivničko-križevačke županije. Koprivnička knjižnica dobiva funkciju županijske matične knjižnice rješavanjem Ministarstva kulture RH te postaje sjedište županijske knjižnične matičnosti i mreže (1996. godine). Zbog županijskog statusa i obavljanja djelatnosti od posebnog društvenog interesa, knjižnica dobiva nove obveze i nadležnosti, kao i dodatnu financijsku potporu za nabavu knjižnične građe, pojačanu informatizaciju i investicijska ulaganja (od 1996. godine). Uz papirnu građu – knjige i periodiku (novine i časopise), počinju se nabavljati i baze podataka na CD-ROM-ovima kao novi oblik knjižnične građe (1995. godine).

Koprivnička knjižnica među prvim knjižnicama u Hrvatskoj uvodi pristup Internetu 1996. godine (prvo za zaposlenike, a za korisnike 1997. godine) te se u zajednici profilira kao prva javna točka pristupa novoj tehnologiji. Pokreće svoju mrežnu stranicu, kompjutorske radionice za djecu i u cijelosti automatizira svoje poslovanje, ne samo u stručnoj obradi građe kao do tada, već i u cirkulaciji građe (zaduživanju i razduživanju knjiga te u radu s korisnicima – 1999. godine), što uključuje i dostupnost *online* kataloga koji pruža uvid u fond knjižnice (1999. godine).¹⁵

15 UJLAKI, Kristian: *Moderna knjižnica: Knjižnica i čitaonica Fran Galović Koprivnica 1995. – 2009.* // *Knjižnice i čitaonice grada Koprivnice 1650. – 2010.: spomenica Knjižnice i čitaonice Fran Galović. Koprivnica: Knjižnice i čitaonice Fran Galović, 2010., 115–171.*

Knjižnica je od 1996. pa sve do 2005. godine sjedište Hrvatskoga čitateljskog društva, nacionalne udruge koja djeluje kao podružnica međunarodne organizacije za promicanje značaja čitanja i pismenosti u suvremenom društvu. Stečena međunarodna saznanja u području čitanja i pismenosti primjenjuju se u koprivničkoj knjižnici te prenose u druge knjižnice u Hrvatskoj (na radionicama i stručnim skupovima s domaćim i stranim predavačima).¹⁶

3.4. Nove usluge, nove korisničke skupine i novi suradnički odnosi

Od početka 2000-ih godina koprivnička knjižnica počinje razvijati niz novih usluga u skladu sa svojim proklamiranim načelom – *pismenost zasve i knjižnica otvorena svima* – a u skladu sa zagovaranjem proaktivne društvene uloge narodne knjižnice u zajednici i pod utjecajem kretanja u međunarodnoj i nacionalnoj knjižničarskoj zajednici. Knjižnica jača ulogu središta lokalne zajednice u poticanju čitanja i pismenosti, informiranju, obrazovanju, kulturi i cjeloživotnom učenju. Prostorne pretpostavke za ove nove uloge i zadaće stekle su se u proširenom i preuređenom prostoru nakon završene adaptacije i rekonstrukcije knjižnične zgrade 2003. godine.

Djelovanje knjižnice u tom razdoblju posebno obilježava nabavka novog bibliobusa (2004. godine), povećanje broja računala s kvalitetnijim pristupom Internetu za građane, nabavka novih formata građe (DVD filmova i glazbenih CD-a), pokretanje usluga i programa za nove korisničke skupine (pripadnike nacionalnih manjina i osobe s invaliditetom), jačanje postojećih i uspostavljanje novih partnerstava u lokalnoj zajednici (s dječjim vrtićima, školama, udrugama, posebice s udrugom slijepih, udrugom za osobe s invaliditetom, romskim udrugama i drugim udrugama nacionalnih manjina), zdravstvenim ustanovama, domom za starije i nemoćne, i dr.). Uspostavlja se suradnja na nacionalnoj i međunarodnoj razini (posjeti koprivničkoj knjižnici knjižničara iz drugih mjesta u Hrvatskoj, posjeti iz inozemstva). Pokreće se usluga informira-

16 Više o djelovanju Hrvatskoga čitateljskog društva u razdoblju kada mu je sjedište bilo u koprivničkoj knjižnici: *Knjižnice i čitaonice grada Koprivnice 1650. – 2010.: spomenica Knjižnice i čitaonice Fran Galović Koprivnica. Koprivnica: Knjižnice i čitaonice Fran Galović, 2010., 120 (Bilješka 14).*

nja stanovništva u lokalnoj zajednici o Europskoj uniji (projekt Ministarstva vanjskih poslova i Hrvatskog knjižničarskog društva *Informiranje o EU u knjižnicama 2005. – 2007.*).

Jače okretanje koprivničke knjižnice različitim manjinama u zajednici (osobama s invaliditetom, nacionalnim manjinama) povezano je s uvidima koprivničkih knjižničara u knjižničnu praksu zemalja u kojima imaju studijske boravke, ali i kretanjima u međunarodnom i hrvatskom knjižničarstvu početkom 2000-ih godina s naglaskom na problematiku društvene pravednosti u dostupnosti knjižnicama. Knjižnica održava postojeće i razvija nove suradničke odnose s organizacijama civilnog društva i ustanovama, što posljedično rezultira novim programima (programima podrške Romima – Romska knjižna polica i radionice za djecu u suradnji s romskim udrugama; programi o zdravstvenom-preventivnim temama u suradnji sa zdravstvenim ustanovama; poduke o informacijskoj i informatičkoj pismenosti za nezaposlene u suradnji sa Zavodom za zapošljavanje Koprivničko-križevačke županije (2008. godine). Korisnici se također počinju uključivati u kreiranje novih sadržaja (npr. ljetni programi knjižnice na terasi pod suncobranima; pokretanje pričonica za bebe i malu djecu, na prijedlog roditelja (2008. godine). Knjižnica intenzivno prati trendove u tehnologiji, pa uvodi besplatno korištenje Interneta za svoje članove knjižnice uslijed pojeftinjenja usluga na tržištu (2007. godine). Uključuje se u nacionalni projekt digitalizacije hrvatske kulturne baštine digitalizacijom koprivničke zavičajne kulturne baštine (2007. godine). Osim toga, uvodi bežični Internet (2009. godine), kao i usluge zasnovane na korištenju 2.0 alata (*Facebook* od 2009. godine, *Twitter* od 2010. godine). Intenzivno se stručno educira i prati trendove u struci, a saznanja stečena na stručnim skupovima u zemlji i inozemstvu primjenjuju se u vlastitoj knjižničnoj praksi. Novi modeli poslovanja prezentiraju se na domaćim i međunarodnim stručnim skupovima (o suradničkim odnosima baštinskih ustanova u digitalizaciji zavičajne kulturne baštine, o potencijalima narodnih knjižnica u informiranju o zdravstvenim temama).

Lokalna vlast uvodi besplatnu članarinu za koprivničke građane (2008. godine) iako to u Hrvatskoj nije zakonska obveza, za razliku od mnogih stranih zemalja s razvijenim knjižničarskom legislativom. Ovo je do danas ostala

specifičnost koprivničke knjižnice (uz rijetke iznimke), tim više što je besplatna članarina pretpostavka inkluzivnih knjižničnih usluga dostupnih svima.

Od gradske uprave knjižnica dobiva novu, privremenu zadaću da do formiranja sveučilišne knjižnice organizira pružanje knjižničnih usluga studentima novopokrenutog *Medijskog sveučilišta* u Koprivnici (2012. – 2013. godine). Za ovo razdoblje karakteristični su intenzivni međunarodni programi suradnje (uključivanje u program *NAPLE Sister libraries* u 2012. godini, mrežu inovativnih knjižnica *EIFL-PLIP*, program cjeloživotnog učenja odraslih *Gruntvig* i mrežu *Europeana Awareness Public Libraries Network* u 2013. godini).

Knjižnica inicira nove suradničke modele u zajednici – unutarsektorsku i međusektorsku kulturno-obrazovnu suradnju zasnovanu na korištenju nove informacijsko-komunikacijske tehnologije. Novi suradnički projekt vezan je uz digitalizaciju zavičajne kulturne baštine, pa knjižnica pokreće prvi lokalni i kooperativni digitalni repozitorij u Hrvatskoj (u suradnji s Muzejom grada Koprivnice i Državnim arhivom u Varaždinu u 2013. godini). Uvode se nove virtualne usluge korištenjem web.2.0 alata (*Flickr* od 2011. godine i *Pinterest* od 2012. godine).

Novi model poslovanja vezan je uz nakladništvo, pa knjižnica objavljuje dvije knjige (priručnik preporuka roditeljima za poticanje rane pismenosti u 2012. godini i zbornik *Knjižnična usluga za slijepce i slabovidne: stanje i perspektive* u 2013. godini).

Knjižnica pokreće nove usluge, programe i akcije (*Zelena knjižnica*, Čitateljski klub za mlade, Čitajte na drugačiji način – posudite e-čitač i čitajte e-knjige, *Male knjižnice u pedijatrijskim ordinacijama*, radionice učenja stranih jezika za djecu 5 – 8 godina, *TEDxKoprivnicaLibrary*, *Zaboravili ste svoje naočale kod kuće? Posudite ih u Knjižnici!*, Čitanje je u modi – akcija popularizacije čitanja e-knjiga u 2013. godini). Bibliobus počinje posjećivati segregirana romska naselja na području Koprivničko-križevačke županije (2014. godine). Knjižnica uvodi programe koji su nova i u knjižnicama stranih zemalja (npr. zelena knjižnica, novi programi za bebe i malu djecu), a za svoje programe potpore društvenom razvoju lokalne zajednice dobiva valorizaciju u vidu niza domaćih i međunarodnih priznanja i nagrada.

Na temelju povijesnog pregleda možemo zaključiti da do ključnih preobrazbi u razvoju

koprivničke knjižnice od 1980-ih godina do danas dolazi uslijed:

- promjena u društvenom okruženju i novih zahtjeva spram uloga i zadaća knjižnica u društvu;
- informatizacije i umrežavanja u pristupu informacijama na lokalnoj, nacionalnoj i globalnoj razini;
- promptnog prilagođavanja knjižnice društvenim i tehnološkim promjenama u užem i širem okruženju na sljedeće načine:
  - promicanjem i korištenjem novih informacijsko-komunikacijskih tehnologija u cilju prevladavanja digitalnog jaza;
  - digitalizacijom u cilju zaštite, široke dostupnosti i promocije zavičajne kulturne baštine u globalnom okruženju u cilju jačanja identiteta lokalne zajednice;
  - uvođenjem e-knjiga u cilju popularizacije novih tehnoloških mogućnosti čitanja i e-usluga u cilju što šire dostupnosti informacija preko knjižnice i o knjižnici;
  - informacijskim opismenjivanjem i obrazovanjem korisnika (personalizirane knjižnične usluge);
  - usmjeravanjem na najranjivije skupine u društvu u cilju ublažavanja negativnih socijalnih posljedica i nejednakosti u suvremenom društvu (djecu, mlade, osobe s invaliditetom, siromašne, stare, nezaposlene, pripadnike nacionalnih manjina);
  - osmišljavanjem inovativnog modela socijalno inkluzivnih knjižničnih usluga (usluge za slijepe i slabovidne, uključivanje knjižnice u rješavanje problema pripadnika romske zajednice);
  - podupiranjem informiranja građana o aktualnim društvenim temama, kao što su zdravlje, održivi razvoj, zapošljavanje i dr.

U razdoblju 1995. – 2016. godine koprivnička knjižnica zabilježila je rast u sljedećim pokazateljima poslovanja:¹⁷

- fond (ukupan broj svezaka knjiga i jedinica neknjižne građe) povećao se 2,5 puta (od 68.000 na 172.216 jedinica);¹⁸
- godišnja nabava knjižnične građe (broj sv. knjiga / jedinica neknjižne građe) povećala se dva

puta u nabavi knjiga (od 3.265 sv. na 6.334 sv. knjiga) i 8,4 puta u nabavi neknjižne građe (od 77 na 648 jedinica neknjižne građe);

- godišnje učlanjivanje, odnosno broj članova knjižnice povećao se dva puta (od 4.449 na 9.291 člana);
- godišnji broj posjeta knjižnici povećao se 3,8 puta (od 31.649 na 120.568 posjeta)
- godišnji broj posudbi (knjiga i neknjižne građe) povećao se 3,5 puta (od 58.539 na 204.886)
- broj zaposlenika knjižnice povećao se skoro dva puta (s 12 na 23).

4. Društveni utjecaj knjižnice na lokalnu zajednicu

Kako bi se dobio uvid u društveni utjecaj koprivničke knjižnice u lokalnoj zajednici, prezentirat će se rezultati istraživanja dobiveni metodom polustrukturiranog intervjua s deset aktera u lokalnoj zajednici – predstavnikom nekoliko segmenata društvenog života s obzirom na njihov različiti položaj u društvenoj hijerarhiji zajednice, formalni položaj i domete društvenog utjecaja, a koji su se složili s dodanim im znakom statusa ili položaja:

- *predstavnici lokalne uprave i samouprave* zbog pretpostavke da znatno utječu na poziciju knjižnice i njezine pravce razvoja u strateškim dokumentima razvoja lokalne zajednice (zamjenik gradonačelnice grada Koprivnice u vrijeme provedbe intervjua 2015. godine, a danas gradonačelnik grada Koprivnice i zamjenik župana Koprivničko-križevačke županije u vrijeme provedbe intervjua 2015. godine, a danas predsjednik Gradskog vijeća grada Koprivnice);
- *predstavnici različitih manjina* s obzirom na pretpostavku da marginalizirani, deprivirani i socijalno isključeni slabije koriste knjižnične usluge i programe u odnosu na tzv. tradicionalne korisnike (po jedan predstavnik Udruge slijepih Koprivničko-križevačke županije, Udruge osoba s invaliditetom *Bolje sutra* Koprivnica, Udruge Roma *Korak po korak*, jedna nezaposlena osoba i jedna starija osoba);
- *predstavnica masovnih medija* – novinarka Radio Drave u Koprivnici zbog pretpostavke da mediji značajno utječu na oblikovanje javnog mnijenja o knjižnici;
- *predstavnici lokalne knjižničarske zajednice* – jedan mlađi knjižničar i jedna knjižničarka s dugogodišnjim iskustvom zbog pretpostavke da su kao nositelji knjižničarske djelatnosti odgo-

17 Izvješća o radu Knjižnice i čitaonice *Fran Galović* Koprivnica, do 1999. godine dostupno u arhivi Knjižnice, a od 2000. godine na internetskoj stranici <http://www.knjiznica-koprivnica.hr/knjiznica/defaultcont.asp?id=27&n=2> (17. 7. 2017.)

18 Podatci o broju neknjižne građe u fondu knjižnice u 1995. godine nisu evidentirani.

vorni za sadašnje i buduće djelovanje knjižnice u zajednici.

Metoda intervjua imala je dva osnovna cilja u istraživanju: prikupiti relevantne informacije/činjenice od aktera u lokalnoj zajednici potrebne za opis i analizu društvenog utjecaja knjižnice te dobiti uvid u njihova mišljenja, ocjene, stavove i buduća očekivanja vezana uz položaj, uloge i zadaće knjižnice, prepoznavanje doprinosna i potencijala narodnih knjižnica u životu lokalne zajednice i društva općenito.¹⁹ Dobiveni rezultati dali su uvid u: 1. društveni utjecaj djelovanja knjižnice u lokalnoj zajednici, 2. djelovanje knjižnice kao čimbenika razvoja zajednice, 3. buduća očekivanja od knjižnice i 4. probleme knjižnice.

4.1. Društveni utjecaj djelovanja knjižnice

Društveni utjecaj knjižnice očituje se, prema dobivenim odgovorima, u sljedećim pokazateljima:

1. Knjižnica omogućuje dostupnost znanju i informacijama, i to:
  - tradicionalne knjižnične građe i novih medija
  - informacijske tehnologije
  - usluga bibliobusa za stanovnike malih naselja udaljenih od stacioniranih knjižnica
2. Knjižnica pruža potporu obrazovanju i cjeloživotnom učenju:
  - cjeloživotni proces opismenjavanja (razvijanje navike dolaska i korištenja knjižnice od najranije dobi)
  - promociju čitanja i pismenosti kao temeljnih vještina u suvremenom društvu
  - formalnu i neformalnu knjižničarsku poduku korisnika o načinima služenja i korištenja tradicionalne građe, novih medija i informacijske tehnologije
3. Knjižnica širi kulturu:
  - organiziranjem kulturnih programa

- doprinosi kreiranju kulturnog života zajednice
  - pruža potporu kulturnom identitetu zajednice
4. Knjižnica pruža potporu društvenoj integraciji, društvenoj inkluziji i društvenoj koheziji
    - mijenjanjem svijesti i senzibilizacijom javnosti na probleme društvenih manjina
    - programima povezivanja manjina s ostalima u zajednici
    - okupljanjem i socijalnim kontaktima u knjižnici
    - psihološkom potporom knjižničara potrebitima (uvažavanje, poštovanje korisnika, empatija)
    - knjižničari iniciraju i moderiraju razmjenu mišljenja i rasprave o važnim društvenim temama

Posebno treba istaknuti da ispitanici prepoznaju temeljnu funkciju narodnih knjižnica u svijetu od njihovog osnivanja u 19. stoljeću pa do danas, a to je osiguravanje najšire dostupnosti znanja i informacija. Također je utvrđeno da ispitanici percipiraju iskorak u zadacima i ulogama suvremenih knjižnica, koje nisu više samo kulturno-baštinske ustanove. Prepoznaju da knjižnice osiguravaju dostupnost znanju i informacijama, ne samo ponudom tradicionalne građe, nego i novih medija, informacijske tehnologije, kao i putem pokretnih knjižničnih usluga – bibliobusa. Bibliobusu je pridodana socijalna funkcija jer omogućuje dostupnost znanja i informacija stanovnicima naselja, uključujući i segregirana romska naselja, koja nemaju mogućnost korištenja usluga stacioniranih knjižnica. Prepoznaju i ulogu knjižnice u socijalnoj inkluziji, socijalnoj koheziji i socijalnoj integraciji.

4.2. Knjižnica kao faktor razvoja zajednice

Utvrđeno je da većina ispitanika smatra da donositelji političkih odluka ne prepoznaju u dovoljnoj mjeri knjižnicu kao faktor razvoja zajednice. Ispitanici smatraju da se u knjižnicu ulaže i podupire se njezina opremljenost, no u strateški važnim projektima, kao što je npr. izgradnja nove zgrade knjižnice kao pretpostavke djelovanja i daljnjeg razvoja knjižnice u skladu s društvenim potrebama, ne daje se prioritet. Zanimljiva su dva mišljenja o razlozima nedovoljnog političkog prepoznavanja knjižnice kao faktora razvoja zajednice – predstavnik Županije smatra da je to zbog nekompetentnosti političara, a predstavnica knjižničara to objašnjava time što još uvijek prevladavaju stereotipi, ne samo u Koprivnici, već u Hrvatskoj općenito, o knjiž-

19 Ovdje su navedeni samo najbitniji nalazi i rezultati intervjua, kao jedne od istraživačkih metoda korištenih u doktorskom radu autorice ovog članka, kojima je cilj bio identificirati dosege i načine prilagodbe koprivničke knjižnice aktualnim promjenama suvremenom društvu. SABOLOVIĆ-KRAJINA, Dijana: *Narodna knjižnica kao središte lokalne zajednice u suvremenom društvu*. Doktorski rad. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet, 2016., 120–131. – Poglavlja 7. *Metodologija istraživanja*, 112–118, 8. *Rezultati terenskih istraživanja*, 119–173. i posebice 8.2. *Analiza i interpretacija rezultata intervjua*, 173–186.

nicama kao čuvarima kulture, mjestima gdje se spremaju knjige, što su prije knjižnice i bile, a ne gleda se na knjižnice kao nositelje razvoja. To je jedna ideja koja je za naše podneblje, što se tiče donositelja političkih odluka, relativno nova.

Po njenom mišljenju građani su brže od političara usvojili ova nova gledanja na knjižnicu kao na mjesto susreta, razvoja.

4.3. Buduća očekivanja od knjižnice

Utvrđeno je da su ispitanici zadovoljni sadašnjom ponudom i uslugom knjižnice i knjižničara, no u budućnosti od knjižnice očekuju bolju tehnološku opremljenost i nove *cyber* usluge, no isto tako da i nadalje bude mjesto okupljanja i direktne komunikacije bez obzira na tehnologiju. Od knjižnice se očekuju novi suradnički odnosi, novi programi, bolje informiranje i promidžba knjižničnih programa i usluga u javnosti, primjereniji i dostupniji prostor za osobe s teškoćama u kretanju, stalno ispitivanje potreba aktualnih i potencijalnih korisnika, duže radno vrijeme, veći prostor i više financija te da gradska uprava bolje koristi resurse knjižnice u komunikaciji s građanima.

4.4. Problemi knjižnice

Utvrđeno je da su svi ispitanici prepoznali skučen i arhitektonski teško pristupačan prostor za osobe s teškoćama u kretanju kao najveći problem u daljnjem razvijanju modela knjižnice kao središta zajednice. Jedino predstavnik romske zajednice smatra da je najveći problem knjižnice nedovoljno financiranje, a taj problem također ističu i predstavnici knjižničara, uz problem nedovoljnog broja knjižničkog osoblja. Problem nedovoljnog broja osoblja prepoznala je i predstavnica Udruge slijepih. Svi ispitanici su dobro informirani da je zaista najveći problem knjižnice prostor i daju niz prijedloga kako ga riješiti te koju lokaciju za novu knjižnicu odabrali. Problem prostora rješavao bi se prvo tako da „svi sjednu za stol“ – prvo predstavnici Grada i Županije, potom Ministarstva kulture, a „kao četvrta strana“ predstavnici knjižnice. Računa se i na fondove Europske unije, no problem je razvijenost grada Koprivnice. Većina ispitanika se slaže da nova lokacija knjižnice treba i nadalje biti u središtu grada, gdje će svima biti dostupna te doprinositi kreiranju identiteta

zajednice. Takva razmišljanja podudaraju se sa suvremenim koncepcijama o novoj zadaći knjižnice u suvremenom društvu kao središtu zajednice.

5. Zaključak

Koprivničke čitaonice i knjižnice relevantna su društvena središta svoje zajednice u svojem 170 godina dugom trajanju što potvrđuje praćenje tradicije i povijesnog pregleda njihovog djelovanja, s fokusom na preobrazbu koprivničke knjižnice od 1980-ih godina do danas. Navedene preobrazbe rezultat su prilagodbi, kako promjenama izazvanima prelaskom iz industrijskog u informacijsko društvo na globalnoj razini, tako i promjenama u hrvatskome društvu koje je osim toga obilježeno tranzicijom i transformacijom iz socijalističkog u neoliberalni kapitalistički društveno-politički sustav. Tome treba dodati i fenomen nove socijalne zbilje koji također obilježavaju turbulentne promjene u društvu i utječu na položaj suvremenih knjižnica uopće. Koprivnička knjižnica uspješno kombinira tradicionalne i nove društvene zadaće i uloge, što rezultira nizom domaćih i međunarodnih nagrada i priznanja. Uvid u rezultate polustrukturiranog intervjua s deset aktera ukazuje da se u lokalnoj zajednici prepoznaje društveni utjecaj koprivničke knjižnice i uloga relevantnog čimbenika u njenom razvoju, ali nedovoljno. Prepoznat je i problem prostora kao najveća prepreka u daljnjem razvijanju uloge knjižnice kao relevantnog, višefunkcionalnog središta koprivničke lokalne zajednice.

Summary

Koprivnica's readings and libraries – the cultural, educational, information and social centers of the community in 170 years of tradition

The article brings the tradition and historical overview of Koprivnica's readings and libraries, with the focus on the transformation of the Koprivnica library from the 1980s to the present. Throughout the time, various transformations have occurred as a result of adjustments, changes in the transition from industrial to global information society, as well as changes in Croatian society, which are marked by transiti-

on and transformation from socialist to neoliberal capitalist socio-political system. The phenomena of a new social reality also mark the turbulent changes in society and affect the position of modern libraries. The article shows that the Library in Koprivnica successfully combines traditional and new social tasks and roles, resulting in a series of domestic and international awards and recognitions. The significance of the Library to the local community is presented by a semi-structured interview with ten actors of different profiles that indicates that the social influence of the Koprivnica Library is recognized, but insufficiently in the local community. The space problem is also recognized as the biggest obstacle to further development of the Library as relevant, multifunctional center of the local community.

Literatura:

- ANIĆ, Božica: *Čitaonice, knjižnice i koprivnička društva u 19. i prvoj polovici 20. stoljeća*. // Knjižnice i čitaonice grada Koprivnice 1650. – 2010.: spomenica Knjižnice i čitaonice *Fran Galović* Koprivnica. Koprivnica: Knjižnica i čitaonica *Fran Galović*, 2010., 47–68.
- CASTELLS, Manuel: *Informacijsko doba: ekonomija, društvo i kultura*. Sv. 1: Uspon umreženog društva. Zagreb: Golden marketing, 2000.
- Izvješća o radu Knjižnice i čitaonice *Fran Galović* Koprivnica, do 1999. godine, dostupno u arhivi Knjižnice, a od 2000. godine na internetskoj stranici <http://www.knjiznica-koprivnica.hr/knjiznica/defaultcont.asp?id=27&n=2> (17. 7. 2017.)
- *Knjižnice i čitaonice grada Koprivnice 1650. – 2010.: spomenica Knjižnice i čitaonice Fran Galović* Koprivnica. Koprivnica: Knjižnica i čitaonica *Fran Galović*, 2010.
- LOBOREC, Božena; FELETAR, Dragutin: *Bibliotekarstvo u općini Koprivnica*. // Podravski zbornik 12 (ur. Dragutin Feletar), Koprivnica: Centar za kulturu, Muzej grada Koprivnice, 1986., 87–100.
- MESIĆ, Đurđa: *Narodne biblioteke u Jugoslaviji između dva rata*. // *Informatologia Jugoslavica* 22, 1 – 2, Zagreb: Referalni centar sveučilišta u Zagrebu, 1990., 87–100.
- PETRIĆ, Hrvoje: *Prve knjižnice i čitaonice u Koprivnici (1650. – 1869.)*. // Knjižnice i čitaonice grada Koprivnice 1650. – 2010.: spomenica Knjižnice i čitaonice *Fran Galović* Koprivnica. Koprivnica: Knjižnica i čitaonica *Fran Galović*, 2010., 16–29.
- SABOLOVIĆ-KRAJINA, Dijana: *Narodna knjižnica kao središte lokalne zajednice u suvremenom društvu*. Doktorski rad. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet, 2016. Dostupno na: <http://darhiv.ffzg.unizg.hr/6373/1/doktorski%20rad%20dijana%20sabolovic%20krajina.pdf> (17. 7. 2017.)
- SABOLOVIĆ-KRAJINA, Dijana: *Gradska knjižnica i čitaonica u Koprivnici 1945. – 1994.* // Knjižnice i čitaonice grada Koprivnice 1650. – 2010.: spomenica Knjižnice i čitaonice *Fran Galović* Koprivnica. Koprivnica: Knjižnica i čitaonica *Fran Galović*, 2010., 70–114.
- SABOLOVIĆ-KRAJINA, Dijana: *Uz 150 godina knjižničarstva u Koprivnici (1845. – 1896.)*. // Podravski zbornik 22 (ur. Dražen Ernečić), Koprivnica: Muzej grada Koprivnice, 1996., 95–103.
- STIPČEVIĆ, Aleksandar: *Cenzura u knjižnicama*. Zagreb: Filozofski fakultet – Zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske znanosti, 1992.
- STIPČEVIĆ, Aleksandar: *O savršenom cenzoru: iliti priručnik protiv štetnih knjiga i njihova autora*. Zagreb: Nakladni zavod Matice hrvatske, 1994.
- STIPČEVIĆ, Aleksandar: *Povijest knjige*. Zagreb: Nakladni zavod Matice hrvatske, 1985.
- STIPČEVIĆ, Aleksandar: *Socijalna povijest knjige u Hrvata*. Knjiga 3: *Od početka hrvatskoga narodnog preporoda (1835.) do danas*. Zagreb: Školska knjiga, 2008.
- STRMEČKI, Josipa: *Čitaonice i knjižnice u Koprivnici (1871. – 1945.)*. // Knjižnice i čitaonice grada Koprivnice 1650. – 2010.: spomenica Knjižnice i čitaonice *Fran Galović* Koprivnica. Koprivnica: Knjižnica i čitaonica *Fran Galović*, 2010., 30–42.
- UJLAKI, Kristian: *Moderna knjižnica: Knjižnica i čitaonica Fran Galović Koprivnica 1995. – 2009.* // Knjižnice i čitaonice grada Koprivnice 1650. – 2010.: spomenica Knjižnice i čitaonice *Fran Galović* Koprivnica. Koprivnica: Knjižnica i čitaonica *Fran Galović*, 2010., 115–171.
- VUGRINEC, Ljiljana: *Lokacije i adaptacije Knjižnice i čitaonice Fran Galović Koprivnica*. // Knjižnice i čitaonice grada Koprivnice 1650. – 2010.: spomenica Knjižnice i čitaonice *Fran Galović* Koprivnica. Koprivnica: Knjižnica i čitaonica *Fran Galović*, 2010., 172–189.